

Názov predmetu	BIOLÓGIA
Škola (názov, adresa)	Gymnázium, Štúrova 849, 962 12 Detva
Názov ŠkVP	Gymnázium
Kód a názov ŠVP	ISCED 3A
Kód a názov učebného odboru	79025 05 – informatika, 79025 00 gymnázium
Stupeň vzdelania	Úplné stredné vzdelanie - ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk

I. Charakteristika učebného predmetu:

Učebný predmet biológia poskytne základný systém poznatkov o živej prírode, ako predpokladu formovania prírodovednej gramotnosti. Poznanie zákonov, ktorými sa riadi živá príroda, je základom pre pochopenie jej fungovania ako celku a je dôležité pre formovanie citlivého vzťahu k nej. Toto poznanie je zároveň nevyhnutným predpokladom zodpovedného prístupu k celému okolitému svetu ako aj sebe samému.

Výučba predmetu umožňuje využívať moderné didaktické formy, metódy a prostriedky, ktoré, podporujú názornosť, samostatnosť a kreativitu žiakov pri práci s informáciami a rozvíjajú schopnosť poznatky aplikovať.

II. Ciele učebného predmetu:

- Formovať ucelenú predstavu o rozmanitosti a jednote živej prírody, o javoch a procesoch, ktoré v nej prebiehajú, o zákonitostiach, ktorými sa riadia všetky živé organizmy.
- Poznávať praktický význam živých organizmov pre život človeka.
- Poskytnúť poznatky o fungovaní ľudského tela ako celostného systému.
- poznať základy poskytovania prvej pomoci, vedieť ich aplikovať v praxi.
- Rozvíjať zručnosti pri práci v teréne a v prírodovednom laboratóriu.
- Rozvíjať schopnosti a zručnosti pri riešení úloh a školských projektov najmä
- v oblasti ochrany živej prírody a zdravia človeka (samostatne alebo
- v skupinách).

III. Obsah predmetu biológia

Súčasťou predmetu je aj začlenenie prierezovej témy Environmentálna výchova.

Obsah predmetu je členený do troch základných tematických okruhov:

1. Svet živých organizmov- 1.ročník (66 hodín) nadväzuje na poznatky základnej školy. Prostredníctvom vybraných informácií o základných skupinách rastlín, živočíchov a mikroorganizmov v ich prirodzenom prostredí a vo vzťahu k človeku, má žiakov motivovať a podnietiť ich záujem o ďalšie štúdium živej prírody. Východiskom je tematický celok „*Život a voda*“, kde vodný ekosystém slúži ako prostriedok pochopenia vzťahov medzi organizmami a prostredím ako aj organizmami navzájom. Tematický celok „*Špecializácia rastlín a živočíchov*“ vysvetľuje možnosti a formy adaptácií organizmov na rôzne životné podmienky. Praktický význam poznatkov o živých organizmoch približuje tematický celok „*Život s človekom*“ prepojené na environmentálnu výchovu. Poznávanie rozmanitosti sveta živých organizmov završuje tematický celok „*Mikrosvet*“. Záver celej časti patrí systematickému prehľadu prebraných rastlín, húb a živočíchov.

2. Základné znaky, vlastnosti a prejavy živých organizmov- 2.ročník (99 hodín). Jednotlivé tematické celky približujú stavbu a organizáciu živých sústav, vysvetľujú podstatu procesov prebiehajúcich v organizmoch na všetkých úrovniach počnúc bunkou. Zdôrazňujú vzájomnú súvislosť medzi stavbou a funkciou orgánov, čoho výsledkom sú životné prejavy organizmov. Tento tematický okruh poskytne základné informácie dôležité pre pochopenie jednoty živej prírody. Jeho súčasťou sú praktické cvičenia v rozsahu 32 hodín, ktoré umožnia žiakom vyskúšať si a v praxi overiť teoretické poznatky rôznymi formami od klasických laboratórnych prác s prírodninami a mikroskopmi až po prácu s informáciami prostredníctvom IKT.

3. Biológia človeka a ochrana zdravia- 3.ročník (33 hodín).

Ťažiskom je tematický celok „*Orgánové sústavy človeka*“, ktorý okrem informácií o stavbe a funkcii jednotlivých orgánov a orgánových sústav poskytne aj základné informácie o najčastejších poruchách ich činnosti, o ich príčinách, prejavoch, liečbe a prevencii. Nadväzujúci tematický celok „*Zdravý životný štýl*“ otvára možnosti pre samostatné práce žiakov. Umožní získať nielen ďalšie poznatky dôležité pre formovanie zodpovedného prístupu k vlastnému zdraviu, ale aj rozvíjať zručnosti pri práci s informáciami. Časť „*Základy poskytovania prvej pomoci*“ je realizovaná formou teórie aj cvičení v nadväznosti na jednotlivé kapitoly o orgánových sústavách človeka.

Prehľad tematických celkov s počtom hodín

I. ROČNÍK

Svet živých organizmov- 66 hodín
Životné prostredie a organizmy 4
Život a voda 30
Špecializácia rastlín a živočíchov 8
Život s človekom- environmentálna výchova 15
Mikrosvet 5
Prehľad systému živej prírody 4

II. ROČNÍK

Základné znaky, vlastnosti a prejavy živého- 99 hodín
Stavba a organizácia tela živých organizmov 20
Metabolické procesy (príjem, spracovanie, využitie a výdaj látok a energie) 8
Pohyb 2
Dráždivosť, regulácia - regulačné mechanizmy živočíchov 5
Rozmnožovanie, rast a vývin (ontogenéza) 6
Dedičnosť a premenlivosť 24
Vývoj (fylogenéza) 2
Praktické cvičenia 32

III. ROČNÍK

Biológia človeka a ochrana zdravia- 33 hodín
Orgánové sústavy človeka – stavba, funkcia, najčastejšie poruchy činnosti (príčiny, prejavy, liečba, prevencia) 22
Zdravý životný štýl 6
Základy poskytovania prvej pomoci 5

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z biológie pre 1. ročník

Svet živých organizmov- 66 hodín

Životné prostredie a organizmy 4

Obsahová časť

Životné prostredie a jeho zložky, vzťah organizmu a prostredia, základné typy ekosystémov, spoločenstvo a populácia.

Pojmy: abiotické a biotické faktory, jedinec, druh, populácia, spoločenstvo, ekosystém, prírodné a kultúrne ekosystémy, vodné a suchozemské ekosystémy, potravné reťazce a siete.

Výkonová časť

Poznať význam abiotických a biotických zložiek prostredia pre existenciu organizmov. Charakterizovať pojem ekosystém. Vedieť porovnať základné typy ekosystémov. Vysvetliť rozdiel medzi druhom, populáciou a spoločenstvom. Na príklade vybraného ekosystému vysvetliť potravné reťazce a siete. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o vybranom prírodnom ekosystéme.

Život a voda ..... 30 hod.

1. Život pod vodnou hladinou

Obsahová časť

1.1. Život v sladkých vodách

Planktón – zložky, význam, bezstavovce sladkých vôd – základné morfológické znaky kmeňov/tried, spôsob života, zástupcovia, význam, stavovce - základné morfológické znaky tried (ryby, obojživelníky), spôsob života, zástupcovia, význam.

Pojmy: fytoplanktón (sinice, riasy), zooplanktón (prvky, drobné bezstavovce), prhlivce (polypovce), ploskavce, mäkkýše (ulitníky, lastúrníky), obrúčkavce (pijavice), článkonožce (kôrovce, hmyz), ryby tečúcich a stojatých vôd, obojživelníky (žaby, mloky).

1.2. Život v mori

Morské riasy - stavba tela, zástupcovia, význam,orské bezstavovce - základné morfológické znaky kmeňov/tried, spôsob života, zástupcovia, význam,orské stavovce – základné morfológické znaky tried (drsnokožce, ryby, plazy, cicavce), spôsob života, zástupcovia, význam.

Pojmy: stielka, hubky, prhlivce (medúzy, sasanky, koraly), mäkkýše (lastúrníky, hlavonožce), článkonožce (orské kôrovce), ostnatokožce (hviezdovky, ježovky, holotúrie), drsnokožce (žraloky, raje),orské ryby, cicavce, adaptácia, kontaminácia.

Výkonová časť

Poznať základné zložky zooplanktónu a fytoplanktónu. Vysvetliť význam planktónu pre vodný ekosystém. Na príklade vybraného zástupcu popísať vonkajšiu stavbu tela mnohobunkových rias. Poznať najznámejšie vodné druhy z kmeňov bezstavovcov a tried stavovcov. Vedieť popísať základné morfológické znaky jednotlivých kmeňov bezstavovcov a tried stavovcov. Vedieť porovnať spoločné a rozdielne morfológické znaky vodných bezstavovcov. Vedieť porovnať spoločné a rozdielne morfológické znaky vodných stavovcov. Vysvetliť prispôbenie organizmov životu vo vodnom prostredí. Na príklade vybraných zástupcov demonštrovať postavenie bezstavovcov v potravinovom reťazci vodných ekosystémov. Poznať možnosti druhovej ochrany a význam stavovcov vo vodných ekosystémoch. Poznať nebezpečenstvo kontaminácie vôd a jeho dôsledky na vodné organizmy. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o ekologickom a hospodárskom význame vybraných zástupcov zooplanktónu, fytoplanktónu, vodných bezstavovcov a stavovcov.

2. Život pri vode

Obsahová časť

2.1. Rastliny

Vodné rastliny - významní zástupcovia, rastliny lužných lesov, mokradí a močiarov – významní zástupcovia, výtrusné rastliny – charakteristika, zástupcovia, semenné rastliny – charakteristika, nahosemenné a krytosemenné rastliny- porovnanie, dvojkľúčolistové a jednokľúčolistové rastliny- porovnanie, zástupcovia.

Pojmy: výtrus, stielka, cievnaté rastliny, kvet, piestik, tyčinka, vajíčko, peľ, semeno, plod, fotosyntéza

2.2. Živočích

Bezstavovce žijúce pri vode – významní zástupcovia (prehľad), stavovce žijúce pri vode – významní zástupcovia (prehľad), plazy, vtáky, cicavce – základné morfológické znaky tried, spôsob života, zástupcovia, význam, význam živočíchov žijúcich pri vode pre vodný ekosystém.

Pojmy: plazy (hady, jašterice, korytnačky), vtáky- (plávajúce, potápavé, brodivé), cicavce, plávacie blany, masné perie, tukové žľazy, srsť, etológia (dvorenie, starostlivosť o mláďatá, hniezdenie, ochrana, komunikácia, živočíchov, migrácia).

Výkonová časť

Poznať najznámejšie druhy vodných a pobrežných rastlín – byliny a dreviny. Vedieť zatriediť a porovnať výtrusné a semenné, nahosemenné a krytosemenné, dvojkľúčolistové a jednokľúčolistové rastliny. Poukázať prostredníctvom konkrétnych zástupcov na zákonom chránené druhy rastlín. Vedieť vysvetliť prispôbenie rastlín životu vo vode a v jej okolí. Prostredníctvom konkrétnych zástupcov demonštrovať postavenie vodných a pobrežných rastlín v ekosystéme. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať zaujímavosti zo života vodných rastlín. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o drevinách lužných lesov, o porastoch mokradí, močiarov a pod. Poznať významné druhy plazov, vtákov a cicavcov žijúcich pri vode. Vedieť popísať základnú morfológickú stavbu tela, spoločné a rozdielne znaky plazov, vtákov a cicavcov. Poznať formy prispôbenia sa plazov, vtákov a cicavcov životu pri vode. Na príklade vybraných zástupcov demonštrovať postavenie vybraných druhov plazov, vtákov a cicavcov v potravinovom reťazci. Poznať možnosti druhovej ochrany a význam stavovcov pre vodné ekosystémy. Vedieť vysvetliť rozdiel medzi vtákmi plávajúcimi, brodivými a potápavými. Charakterizovať špecifické formy správania sa vtákov počas rôznych ročných období. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať formy správania sa vtákov a cicavcov.

Špecializácia rastlín a živočíchov .....8 hod.

1. Vysokohorské spoločenstvá

Obsahová časť

Vysokohorské prostredie – charakteristika životných podmienok, rastliny – významní zástupcovia, živočíchy - významní zástupcovia

Pojmy: biotop, adaptácia na faktory prostredia, ekologická valencia, tolerancia, minimum, optimum, maximum, bioindikátor, kozmopolitný organizmus, endemit, relikv

Výkonová časť

Charakterizovať abiotické faktory vysokohorského prostredia. Poznať významné druhy vysokohorských rastlín a živočíchov. Vysvetliť adaptáciu organizmov na špecifické podmienky života. Poukázať na význam endemitov a relikvov vo vybranom ekosystéme.

2. Život v extrémnych podmienkach

Obsahová časť

Námety na samostatné práce žiakov: Za polárnym kruhom. V púšti. Hlboko v mori. V sladkej aj slanej vode. Jaskyne. V pôde. a pod.

Výkonová časť

Vedieť opísať špecifické životné podmienky v rôznych biotopoch. Vedieť vyhľadať a spracovať informácie o živote v rôznych typoch prostredia. Pripraviť a prezentovať žiacke samostatné práce a projekty. Spolupracovať v skupinách pri práci na projektoch.

3. Život na úkor iných – parazity

Obsahová časť

Parazitizmus a jeho formy, parazitické rastliny, huby - spôsoby parazitizmu, vybraní zástupcovia, prvoky - spôsoby parazitizmu, vybraní zástupcovia, živočíchy - spôsoby parazitizmu, vybraní zástupcovia, cesty nákazy, liečba a prevencia.

Pojmy: heterotrofia, saprofyt, parazit, poloparazit, holoparazit, endoparazit, ektoparazit, hostiteľ, medzihostiteľ, životný cyklus, prevencia, parazitárne ochorenie.

Výkonová časť

Vysvetliť podstatu parazitizmu. Porovnať rôzne typy parazitizmu. Charakterizovať vybrané druhy rastlinných poloparazitov a parazitov. Charakterizovať vybrané druhy parazitických húb, prvokov a živočíšnych parazitov. Poznať význam parazitov pre zdravie človeka. Vysvetliť úlohu hostiteľa a medzihostiteľa v životnom cykle parazita. Vedieť vyhľadať,

spracovať a prezentovať informácie o možnostiach nákazy, liečenia a prevencie parazitárnych ochorení.

Život s človekom ..... 16 hod.

1. Rastliny a huby v službách človeka

Obsahová časť

Rastliny ako potrava – hospodársky významné čeľade, základná charakteristika, zástupcovia, význam, koreniny a pochutiny – základná charakteristika, zástupcovia, význam, liečivá a drogy - základná charakteristika, zástupcovia, význam, krmoviny - hospodársky významné čeľade, základná charakteristika, zástupcovia, význam, okrasné rastliny parkov a záhrad (stromy, kry a byliny – vybrané druhy), izbové rastliny – vybrané druhy, priemyselné využitie rastlín a húb.

Pojmy: dvojkličnolistové - ružovité, bôbovité, kapustovité, ľuľkovité, mrkvovité, makovité, lipovité, čajovníkovité a pod., jednokličnolistové- lipnicovité, ľaliovité, kvasinky, plesne, vyššie huby, bielkoviny, cukry, tuky, vitamíny, vlákna, liečivo, jed, droga, fytotherapia.

Výkonová časť

Poznať hospodársky významné druhy rastlín a húb, ktoré slúžia ako potrava, koreniny a pochutiny. Poukázať prostredníctvom vybraných zástupcov na význam rastlín pre ich nutričné hodnoty, racionálnu výživu, vplyv na imunitu a pod. Poznať hospodársky významné a voľne rastúce druhy rastlín, ktoré slúžia ako liečivá – drogy. Vysvetliť negatívny dopad jedov na ľudský organizmus. Poukázať na význam fytotherapie. Poznať hospodársky významné druhy rastlín, ktoré slúžia ako krmoviny. Poznať vybrané druhy okrasných rastlín záhrad a parkov. Poznať vybrané druhy izbových rastlín. Poznať priemyselné využitie rastlín a húb. Poznať a vysvetliť dôsledky nesprávneho postupu pri pestovaní a skladovaní hospodársky významných rastlín. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o využití rastlín a húb človekom.

2. Živočíchy v službách človeka

Obsahová časť

Námety na samostatné práce žiakov: Podmienky chovu hospodársky významných druhov živočíchov. Význam hospodársky významných druhov živočíchov pre človeka (hmyz, dobytok, hydina a pod.). Pomocníci - v poľnohospodárstve, športe, zdravotníctve a pod. Spoločníci v domácnosti (akvaristika, teraristika, chov exotických vtákov, hlodavcov, mačiek, psov a pod.).

Výkonová časť

Poznať hospodársky významné druhy živočíchov, ich spôsob života a využitie. Poznať zástupcov živočíchov, ktorí uľahčujú človeku jeho činnosti v rôznych oblastiach. Poznať zástupcov živočíchov, ktorí slúžia človeku ako spoločníci. Vysvetliť rozdiely v spôsobe života voľne žijúcich a domestikovaných živočíchov. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o spôsobe života a podmienkach chovu hospodársky významných druhov, spoločníkov a pomocníkov.

3. Adaptácia na život v ľudských sídlach

Obsahová časť

Neželaní spoločníci v domácnosti (plesne, článkonožce, hlodavce), živočíchy záhrad a polí (bezstavovce, stavovce), živočíchy v ľudských sídlach (bezstavovce, stavovce), živočíchy a urbanizácia.

Pojmy: deratizácia, dezinfekcia, premnoženie, monokultúra, škodcovia, biologická rovnováha, prenos ochorení, spevavce,

Výkonová časť

Vysvetliť spôsoby adaptácie živočíchov na život v ľudských sídlach a domácnostiach. Poznať najbežnejšie druhy organizmov, ktoré sa druhotne adaptovali na život s človekom. Poukázať na ich negatívnu činnosť v domácnostiach. Poukázať na dôležitosť správneho skladovania a spracovania potravín. Poukázať na rôzne spôsoby boja človeka proti neželaným organizmom v domácnosti. Poznať regionálne významné druhy vtákov a cicavcov ktoré žijú v blízkosti človeka. Poukázať na význam vtákov a cicavcov pre udržanie biologickej rovnováhy v záhradách a ovocných sadoch. Poznať príčiny premnoženia škodcov. Na konkrétnych príkladoch demonštrovať negatívny dopad spolunažívania človeka a niektorých živočíchov žijúcich v blízkosti ľudských obydli na zdravie človeka. Poznať nebezpečenstvo voľnej migrácie vtákov z hľadiska prenosu infekčných ochorení. Vedieť vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o konkrétnych príkladoch negatívneho vplyvu urbanizácie, ľudských zásahov do prírody a zmenách správania sa zvierat.

Mikrosvet .....5 hod.

Obsahová časť

Vírusy– charakteristika, rozdelenie, význam. Baktérie– charakteristika, rozdelenie, význam. Riasy– charakteristika, zástupcovia, význam. Huby– charakteristika, zástupcovia význam. Prvky– charakteristika, zástupcovia, význam. Mikroorganizmy a človek.

Pojmy: virológia, bakteriológia, vírus, bakteriofág, vírusy človeka (onkovírusy, retrovírusy, HIV, AIDS), profylaxia, rezistencia, antibiotiká.

Výkonová časť

Charakterizovať vírusy z hľadiska stavby a spôsobu života. Poznať najdôležitejšie ochorenia spôsobené vírusmi, prevencia, možnosti liečby. Charakterizovať baktérie z hľadiska stavby, spôsobu života a významu v prírode. Poznať najrozšírenejšie skupiny baktérií. Uviesť najbežnejšie bakteriálne ochorenia, prevencia a možnosti liečby. Charakterizovať jednobunkové riasy z hľadiska

stavby a spôsobu života. Charakterizovať mikroskopické huby z hľadiska stavby a spôsobu života. Vymenovať najrozšírenejšie druhy mikroskopických húb, základné ochorenia ktoré spôsobujú, ich význam v prírode a pre človeka. Charakterizovať prvky z hľadiska stavby a spôsobu života. Vymenovať najrozšírenejšie druhy prvokov, ich význam v prírode. Poznať najbežnejšie ochorenia, ktoré spôsobujú prvky, prevencia a liečba.

Prehľad systému živej prírody .....4 hod.

Obsahová časť

Jednobunkovce. Rastliny. Huby. Živočíchy.

Výkonová časť

Poznať význam triedenia organizmov. Vedieť zatriediť vybrané organizmy podľa charakteristických znakov do najvyšších taxonomických kategórií.

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z biológie pre 2. ročník

Základné znaky, vlastnosti a prejavy živého- 99 hodín

Stavba a organizácia tela živých organizmov .....20 hod.

Obsahová časť

Chemické zloženie živých organizmov (biogénne prvky, voda, cukry, tuky, bielkoviny, nukleové kyseliny). Bunka– veľkosť, tvar, základné vnútrobunkové štruktúry (povrchy, membránové a vláknité štruktúry), typy buniek (prokaryotická, eukaryotická, rastlinná,

živočíšna a bunka húb). Stavba rastlinného tela– pletivá (delivé, trváce), vegetatívne orgány (koreň, stonka, list), generatívne orgány (kvet, plod, semeno). Základná stavba živočíšneho organizmu- tkanivá (typy tkanív), orgány a sústavy orgánov (pokryv tela, oporná a pohybová, tráviaca, dýchacia, obehová, vylučovacia, nervová, hormonálna, zmyslové orgány, rozmnožovacia).

Výkonová časť

Definovať bunkovú teóriu. Pochopiť jednotu a jedinečnosť živej prírody. Zdôvodniť význam vody, sacharidov, tukov, bielkovín a nukleových kyselín pre bunku.

Vedieť, čo tvorí štruktúru bunky.

Vysvetliť rozdiel medzi prokaryotickou a eukaryotickou bunkou, rastlinnou a živočíšnou bunkou. Definovať rastlinné pletivá. V mikroskopickom preparáte rozlíšiť jednotlivé typy pletív. Vysvetliť ich funkciu a význam v rastline. Opísať stavbu, funkciu, význam a jednotlivé typy koreňa, stonky, listov a kvetov rastlín. Vysvetliť základný princíp vývinu vajíčka a vzniku semena u rastlín. Opísať typy živočíšnych tkanív z hľadiska ich stavby a funkcie. Vysvetliť stavbu, fylogénezu a význam krycej, opornej, pohybovej, tráviacej, dýchacej, obehovej, vylučovacej, hormonálnej, nervovej a reprodukčnej sústavy živočíchov.

Metabolické procesy ..... 8 hod.

Obsahová časť

Bunka- príjem a výdaj látok (difúzia, osmotické javy, transport látok, endocytóza, exocytóza, bunkový metabolizmus). Rastliny– výživa (autotrofia, heterotrofia), vodný režim (príjem, vedenie a výdaj vody), fotosyntéza (podmienky, priebeh, význam), dýchanie (anaeróbne, aeróbne). Živočíchy– výživa (príjem a spracovanie látok tráviacou sústavou), dýchanie (mechanizmus dýchania, výmena dýchacích plynov), transport látok (činnosť obehovej sústavy, význam

telových tekutín), vylučovanie (činnosť vylučovacej sústavy a význam kože).

Výkonová časť

Vysvetliť priebeh a mechanizmy transportu látok v bunke. Vysvetliť význam minerálnej výživy pre rastliny, nadmerné hnojenie. Zdôvodniť význam rastlín pre vodný režim krajiny a analyzovať problémy s tým súvisiace. Vymenovať vstupné a konečné látky fotosyntézy a dýchania. Opísať podstatu primárnych a sekundárnych procesov fotosyntézy. Vysvetliť jej význam. Pochopiť, že pohyb je jedným zo základných prejavov života umožňujúci základné potreby. Zdôvodniť vzájomnú súvislosť tráviacej, dýchacej, vylučovacej a obehovej sústavy živočíchov. Vysvetliť, prečo sú živočíšne organizmy vo svojom metabolizme odkázané na príjem kyslíka. Poznať typy telových tekutín živočíchov. Vysvetliť funkciu jednotlivých súčastí krvi. Správne chápať podstatu a význam rozmnožovania živočíchov.

Pohyb- spôsoby pohybu živočíchov ..... 2 hod.

Obsahová časť

Pohyb jednobunkových organizmov (bičíky, brvy, panôžky, pohyb cytoplazmy). Pohyb pomocou svalov (fyziológia svalového pohybu).

Výkonová časť

Pochopiť, že pohyb je jedným zo základných prejavov života umožňujúci základné potreby.

Vysvetliť kontrakciu svalu.

Dráždivosť, regulácia ..... 5 hod

Obsahová časť

Regulačné mechanizmy živočíchov (hormonálna, nervová regulácia, termoregulácia). Činnosť imunitného systému. Činnosť zmyslových orgánov.

Výkonová časť

Vysvetliť fylogenezu, stavbu a funkcie riadiacich sústav, chápať ich vzájomnú spätosť a prepojenosť. Analyzovať ich význam pre existenciu živého organizmu. Pochopiť a opísať princíp fungovania zmyslových orgánov.

Rozmnožovanie, rast a vývin –ontogenéza ..... 6 hod.

Obsahová časť

Bunka (delenie buniek, bunkový cyklus). Vegetatívne rozmnožovanie. Pohlavné rozmnožovanie rastlín a živočíchov (hermafroditizmus, gonochorizmus). Životný cyklus rastlín a húb. Rast a vývin živočíchov.

Výkonová časť

Definovať bunkový cyklus, jeho jednotlivé fázy. Vedieť, v čom spočíva zásadný rozdiel medzi mitózou a meiózou. Poznať rozdiely v spôsoboch rozmnožovania rastlín. Poznať rozdiely v spôsoboch rozmnožovania živočíchov.

Dedičnosť a premenlivosť ..... 24 hod.

Obsahová časť

Podstata dedičnosti (DNA, RNA, alela, gén, genetický kód). Prenos genetickej informácie (replikácia, expresia génu, translácia, transkripcia). Bunková dedičnosť (chromozómy, chromozómová sada, pohlavné a somatické bunky). Mendelove pravidlá dedičnosti. Premennivosť – mutácie (typy mutácií – somatické, gametické, génové, chromozómové, genómové). Vzťah dedičnosti a premenlivosti.

Výkonová časť

Vedieť vysvetliť základné genetické pojmy. Pochopiť mechanizmus prenosu a realizácie genetickej informácie v procesoch syntézy nukleových kyselín a bielkovín. Vysvetliť princíp dedičnosti kvalitatívnych znakov a vedieť aplikovať Mendelove pravidlá v praktických úlohách z genetiky. Vysvetliť princíp chromozómového určenia pohlavia. Vysvetliť princíp dedičnosti viazanej na pohlavné chromozómy, možnosti prenosu ochorení viazaných na chromozóm X. Vymenovať druhy mutácií, poznať príčiny ich vzniku a vysvetliť dôsledky pôsobenia mutagénov v životnom prostredí. Poznať špecifické metódy genetiky človeka. Na príkladoch demonštrovať význam genetiky pre život a človeka.

Vývoj – fylogenezá ..... 2 hod.

Obsahová časť

Predpoklady evolúcie, prehľad názorov na evolúciu a pôvod života.

Výkonová časť

Prezentovať svoj názor k téme. Aktívne sa zúčastniť riadenej diskusie.

Praktické cvičenia ..... 32 hod.

Obsahová časť

Práca s prírodným materiálom, práca s laboratórnymi pomôckami a prístrojmi, predovšetkým s mikroskopom, pozorovanie vonkajšej a vnútornej stavby tela rastlín a živočíchov, pozorovanie životných prejavov organizmov, pozorovanie organizmov v prírodnom prostredí, biologický experiment.

Výkonová časť

Spoznať stavbu mikroskopu. Naučiť sa pracovať s mikroskopom. Vytvoriť mikroskopické preparáty. Farbiť mikroskopické preparáty. Skúmať zmyslové orgány a zmyslové vnímanie človeka. Testovať fungovanie jednoduchého reflexu.

Obsahová časť vzdelávacieho štandardu z biológie pre 3. ročník

Biológia človeka a ochrana zdravia- 33 hodín

Orgánové sústavy človeka – stavba, funkcia, poruchy činnosti ..... 20 hod.

Obsahová časť

Tkanivá- povrch, tvar a opora tela (koža, oporná sústava, pohybová sústava). Sústavy látkovej výmeny (tráviaca, dýchacia, obehová a telové tekutiny, vylučovacia). Riadiace sústavy (hormonálna, nervová, termoregulácia, imunitný systém, zmyslové orgány). Reprodukcia a vývin (pohlavné sústavy, oplodnenie a embryonálny vývin, vývinové obdobia človeka).

Výkonová časť

Poznať funkcie opornej a pohybovej sústavy. Popísať mechanizmus kontrakcie svalu. Vysvetliť funkcie kože. Popísať stavbu kostry podľa modelu. Vysvetliť rozdiely medzi hladkým, priečne pruhovaným a srdcovým svalom. Vymenovať orgány tráviacej sústavy. Popísať procesy trávenia a vstrebávania v jednotlivých orgánoch tráviacej sústavy. Vysvetliť význam tvorby moču a jeho vylučovania pre organizmus. Vysvetliť mechanizmus dýchania. Opísať časti krvného obehu a stavbu srdca. Vedieť porovnať činnosť nervového a hormonálneho riadenia organizmu. Poznať hormóny a ich účinky. Vysvetliť stavbu a funkciu nervovej sústavy. Vysvetliť prenos zmyslového vnemu. Poznať funkcie mužskej a ženskej pohlavnej sústavy. Charakterizovať vývinové obdobia človeka.

Zdravý životný štýl ..... 8 hod.

Obsahová časť

Projekty a samostatné práce na témy: Základné predpoklady zdravia (výživa, aktivita a oddych, kvality životného prostredia, psychická pohoda). Reprodukčné zdravie (hygiena, plánované rodičovstvo, prevencia pohlavne prenosných ochorení). Civilizačné choroby. Rizikové správanie (závislosti a návykové látky).

Výkonová časť

Vyhľadať, spracovať a prezentovať informácie o vplyve nesprávnej životosprávy, absencie pohybu a narušeného život. prostredia na zdravie.

Základy poskytovania prvej pomoci ..... 5 hod.

Obsahová časť

Cvičenia k poskytovaniu prvej (predlekárskej) pomoci.

Výkonová časť

Poskytnúť laickú zdravot. pomoc zranenému. Zvládnuť prvú pomoc teoreticky a čiastočne aj prakticky.